

**Темірбек Жүргенов атындағы Қазақ ұлттық өнер академиясы
«Эстрадалық вокал» кафедрасының докторанты Мухсиынова Мерует
Жақсыбекқызының 8D02194 – «Эстрада өнері» білім беру бағдарламасы
бойынша философия докторы (PhD) дәрежесін алу үшін дайындаған
«Қазіргі поп-орындаудағы қазақтың дәстүрлі ән айту техникаларының
модификациясы» тақырыбындағы диссертациялық жұмысына
шетелдік кеңесшінің**

ШҚІРІ

1. Зерттеу тақырыбының өзектілігі

Мухсиынова Мерует Жақсыбекқызының докторлық диссертациясы дәстүрлі музыкалық мәдениеттің қазіргі кезеңдегі трансформациясын қарастыратын өзекті ғылыми мәселеге арналған. Жаһандану, мәдени өзара ықпалдастық және цифрлану үдерістері қарқын алған қазіргі жағдайда ұлттық бірегейлікті заманауи көркемдік формалар арқылы сақтау мәселесі музыкатану ғылымының маңызды бағыттарының біріне айналып отыр. Осы тұрғыдан алғанда, зерттеу тақырыбының өзектілігі дау тудырмайды.

Диссертацияда қазақтың дәстүрлі вокалдық техникаларының қазіргі поп-орындаушылық кеңістігінде қалай өзгеретіні, бейімделетіні және жаңа музыкалық контексте қалай қызмет атқаратыны жүйелі түрде талданған. Автор дәстүрлі вокалдық интонация, дыбыс қалыптастыру, артикуляция және орындаушылық тәжірибе секілді іргелі компоненттердің заманауи поп-музыка құрылымына кірігу тетіктерін айқындауға ұмтылады. Бұл зерттеу нысанының теориялық та, практикалық та маңызын арттыра түседі.

Жұмыстың маңызды ерекшеліктерінің бірі – *«модификация»* ұғымының жетекші талдау категориясы ретінде алынуы. Автор аталған ұғым арқылы дәстүрлі және заманауи музыка арасындағы байланысты ғана емес, сонымен бірге осы байланыстан туындайтын жаңа көркемдік сапаларды да пайымдайды. Зерттеуде метамодернизм, постколониялық теория, мәдени жад және перформанс мәселелеріне сүйену арқылы этномузыкатану, вокалдық зерттеулер және мәдениеттану салалары үшін жаңа ғылыми көзқарастар ұсынылған.

2. Зерттеу нәтижелерінің негізділігі мен сенімділігі

Диссертацияның ғылыми негізділігі мен сенімділігі оның әдіснамалық жүйесінен, теориялық базасынан және алынған нәтижелерінің ішкі қисынынан айқын көрінеді. Зерттеудің мақсаты мен болжамдары жүйелі түрде қойылған, ал қолданылған әдістер тарихи, салыстырмалы, музыкатанулық және мәдени талдау тәсілдерін бір арнаға тоғыстырады. Мұндай кешенді әдіснамалық ұстаным зерттеу нысанының көпқабатты табиғатына толық сәйкес келеді.

Зерттеу нәтижелерінің сенімділігін күшейтетін маңызды жайттың бірі – классикалық және заманауи ғылыми әдебиеттердің өзара сабақтастықта пайдаланылуы. Автор Б. Неттл, А. Мерриам, Х. Бхабха, Э. Саид, Г. Спивак, Вермеулен және ван ден Аккер секілді беделді ғалымдардың теориялық тұжырымдарына сүйене отырып, өз зерттеуін қазіргі академиялық дискурс

деңгейінде жүргізгенін көрсетеді. Бұл диссертацияның ғылыми аппаратының терең әрі өзекті екендігін дәлелдейді.

Еңбекте қазақтың дәстүрлі вокалдық техникаларының құрылымдық және эстетикалық ерекшеліктері жан-жақты қарастырылған. Сонымен бірге олардың қазіргі поп-орындаушылықтағы өзгеру үдерістері жүйелі түрде талданып, дәстүрлі вокалдық мұраны сақтау мен қайта құрылымдау мәселелері «генетикалық өзек», «семантикалық өріс» және «функционалдық өріс» ұғымдары арқылы түсіндірілген. Осы арқылы зерттеу нәтижелері теориялық жағынан да, эмпирикалық жағынан да жеткілікті түрде негізделген деп бағалануға лайық.

3. Зерттеу нәтижелерінің теориялық және практикалық маңызы

Диссертацияның теориялық маңызы оның дәстүрлі вокалдық техникалардың заманауи музыкатану мен этномузыкатанудағы трансформациясын түсіндіруге арналған жаңа тұжырымдамалық үлгі ұсынуында жатыр. Бұл зерттеуде вокалдық техника тек физиологиялық немесе орындаушылық элемент ретінде ғана емес, мәдени бірегейлік, тарихи жад және эстетикалық репрезентациямен сабақтас күрделі құбылыс ретінде қарастырылады. Мұндай ұстаным зерттеудің теориялық деңгейін айрықша тереңдетеді.

Осы негізде автор *модификация, инварианттық өзек, далалық эстетика және деколониялық вокалдық канон* секілді ұғымдарға сүйенетін өзіндік ғылыми модель қалыптастырады. Бұл модель алдыңғы бөлімдерде негізделген теориялық-әдіснамалық жүйемен сабақтасып, зерттеудің тұжырымдамалық тұтастығын қамтамасыз етеді. Нәтижесінде диссертация әрі қолданбалы, әрі концептуалдық сипаттағы толыққанды докторлық зерттеу ретінде көрінеді.

Практикалық маңыздылығы тұрғысынан алғанда, жұмыс қазіргі поп-вокалды оқыту, орындаушылық тәжірибе, этномузыкатану, заманауи перформанс зерттеулері, музыка тарихы және ұлттық музыка саясаты үшін құнды нәтижелер ұсынады. Сонымен қатар, диссертация қазіргі музыкалық нарық жағдайында қазақтың дәстүрлі вокалдық техникаларын жаңа қызметтік кеңістікке енгізу жолдарына қатысты нақты ұсынымдар береді және олардың дара болмысын сақтаудың маңызын көрсетеді. Бұл зерттеу нәтижелерін қазіргі вокалдық орындаушылықпен айналысатын мамандар мен зерттеушілер үшін әдіснамалық әрі көркемдік ресурс ретінде қарастыруға болады.

4. Диссертация мазмұны мен рәсімделуіне қатысты ескертпелер

Диссертация жалпы алғанда жоғары академиялық дайындықпен орындалған. Дегенмен, жекелеген бөлімдерде талдау нақтылығын одан әрі күшейтуге мүмкіндік бар. Атап айтқанда, теориялық пайымдаулар мен музыкатанулық талдау арасындағы тепе-теңдік кей тұста толық сақталмайды: теориялық бөлімнің салмағы музыкалық-аналитикалық талдаудан басым түсіп отырады. Сондай-ақ, кейбір концептуалдық талқылаулар нақты орындаушылық мысалдардың аясын тарылтып жібереді. Осы тұрғыдан алғанда, музыкалық талдау мен орындаушылық иллюстрацияларды кеңейте түсу жұмыстың сапасын одан әрі арттыра түсер еді.

Сонымен бірге диссертацияда қолданылған теориялық аппарат берік болғанымен, кейбір негізгі ұғымдардың жиі қайталануы мәтіннің тығыздығын арттырып, қабылдау үдерісін күрделендіреді. Әсіресе «модификация», «инварианттық өзек», «семантикалық өзек», «деколониялық» секілді терминдердің тым жиі қолданылуы оқылым ырғағына әсер етуі мүмкін. Мұндай ұғымдарды әртүрлі тәсілмен енгізу немесе қорытындылау мәтіннің анықтығы мен стилистикалық икемділігін күшейтер еді.

Алайда, аталған ескертпелер диссертацияның ғылыми сапасы мен жаңалығын төмендетпейді және негізінен редакциялық, дамытушылық сипатта болып табылады.

5. Диссертацияның ғылыми-біліктілік талаптарына сәйкестігі

Мухсиынова Мерует Жақсыбекқызы дайындаған докторлық диссертация **8D02194 – «Эстрадалық өнер»** білім беру бағдарламасы бойынша **өнертану саласында философия докторы (PhD)** дәрежесін алу үшін қойылатын ғылыми-біліктілік талаптарына толық сәйкес келеді. Жұмыс дербес ғылыми зерттеу болып табылады, жүйелі әдіснамалық негізге сүйенген, өзіндік теориялық үлес қосқан, қазіргі академиялық пікірталастармен тікелей байланыс орнатқан және елеулі теориялық әрі қолданбалы маңызға ие.

Зерттеудің мақсаты мен міндеттері толық орындалған, ал алынған нәтижелер ғылыми тұрғыдан салмақты дәлелдермен негізделген. Осыған байланысты аталған диссертацияны ғылыми талаптарға толық жауап беретін, қазіргі музыкатану, этномузыкатану және вокалдық орындаушылық зерттеулеріне құнды үлес қосатын еңбек деп есептеймін.

6. Диссертацияны жария қорғауға ұсыну жөніндегі қорытынды

«Қазіргі поп-орындаудағы қазақтың дәстүрлі ән айту техникаларының модификациясы» атты докторлық диссертация қазіргі музыкатану, этномузыкатану және вокалдық орындаушылық теориясы салаларына маңызды әрі жаңа үлес қосады. Зерттеу қазақтың дәстүрлі вокалдық техникаларының қазіргі поп-орындаушылықтағы өзгерісін пәнаралық тәсіл негізінде қарастырып, мәдени бірегейлік, постколониялық эстетика және заманауи орындаушылық теориясы бағыттарында мазмұнды ғылыми нәтиже ұсынады.

Диссертацияның ғылыми жаңалығын, теориялық тереңдігін, әдіснамалық тұтастығын және практикалық маңызын ескере отырып, Мухсиынова Мерует Жақсыбекқызының докторлық диссертациясын толық қолдаймын және оны **8D02194 – «Эстрадалық өнер»** білім беру бағдарламасы бойынша **өнертану саласында философия докторы (PhD)** дәрежесін алу үшін жария қорғауға ұсынуды орынды деп санаймын.

Шетелдік ғылыми кеңесші:

профессор, доктор PhD

БІстамбұл университетінің

мемлекеттік консерваториясының

«Музыкатану» кафедрасының меңгерушісі

Теребов Верен

Дамиева Н.В.

